משנה · אחרונים · לחם שמים · סדר מועד

לחם שמים על משנה חגיגה

רבי יעקב ב"ר צבי [היעב"ץ] עמדין

ספריית אור ברסלב · or-breslev.co.il

לחם שמים על משנה חגיגה

רבי יעקב ב"ר צבי [היעב"ץ] עמדין

מקור הטקסט: ספריא · רישיון: לפי המהדורה: נחלת הכלל או Creative Commons

התכנים שלפניכם נאספו, מוינו, סוננו ונערכו בעמל רב ובמסירות על ידי צוות פרויקט 'אוצריא' (otzaria.org).

לקריאה באתר, עם המפרשים והמקורות ליד כל שורה: https://or-breslev.co.il/library/לחם-שמים-על-משנה-חגיגה/
הקובץ נוצר ב־20 בנובמבר 2026 מגרסה v39-202611200317 של הספרייה.

תוכן העניינים

פרק א 4
משנה א 4
משנה ב 5
משנה ח 8
פרק ב 8
משנה א 8
משנה ג 11
משנה ד 11
משנה ה 12
משנה ו 12
משנה ח 12
פרק ג 13
משנה א 13
משנה ג 13
משנה ד 14
משנה ה 15
משנה ח 15

פרק א

משנה א

הכל חייבי בראייה. עיין פי' הרע"ב. ונ"ל אליבא דרבינא ולמשנה אחרונה. הכל לאתויי אף הדרים בחו"ל. אם יש להם קרקע. עמ"ש בס"ד בחי' פ"ק דפסחים ובמ"ו פ"ג דפאה:

נשים ועבדים. כתב בתי"ט יש להקשות דכולהו תני בלשון יחיד חוץ מנשים ועבדים כו'. ולא הבינותי דברי התו' שכתבו וז"ל לא שייך להקשו' אמאי נשים לשון רבים וקתני קטן חרש לשון יחיד כדדייק פ"ק דנדה (דף ח') מדהכא תני קטנות והכי תני אשה. דהכא תרי עניני. ולא דמי חד לאידך דחרש ושוטה פטור מכל המצות. וקטן לא ידעינן דפטור מקרא רק מק"ו דנשי פטורות ע"כ. וק"ל דהתם בקטנות. ואשה טפי הוו תרי עניני דקטנות לענין מיאון ואשה לענין עיגון. ועוד דקטן דפטור מטעם שוטה עכ"ל:

הוצרכתי להעתיק לשון התו' שבאמת קשה להולמו ומ"מ אומר אני אע"פ שדבריהם סתומים קצת כוונתם רצויה. ובודאי א"א לפרשם כהבנת התי"ט. שנראה מדבריו כאילו רצו לתת טעם שחרש וקטן שני ענינים הם. ועל כן הקשה עליהם דקטן ג"כ פטור מטעם שוטה:

ולפ"ז יותר הי"ל לתמוה עליהם. שהרי תירוצם הוא כמודה במה שלא טענוהו. דהא לא קשיא להו אלא דלא תני לשון יחיד באשה כמו חרש וקטן. ומה הועילו בזה שחרש וקטן הם שני ענינים. אדרבה חרש וקטן נשנו שניהם בלשון יחיד בשוה:

אלא כך הוא פירוש דבריהם דהכא תרי עניני. רצונם לומר חש"ו ענין אחד. ונשים ענינא אחרינא דחרש שוטה לא דמו לנשים. דאינהו פטירי מכל המצות. משא"כ נשים דאיתנהו במצות. והדר קאמרי דקטנים נמי לא דמו הכא לנשים. אע"ג דקטנים נמי אתו לכלל מצות. אפ"ה לא שוו לנשים דפטורות מן התורה. ופטורא דקטנים רק מק"ו. משו"ה לא דמיאן להדדי:

והשתא לק"מ מ"ש התי"ט דהתם הוי טפי תרי עניני. דכוונת התו' תרי עניני בנדון א'. כי הכא דכולהו אנדון דראייה קיימי. וחלוקין בטעם פיטור שלהן. והכי קאמרי בשלמא התם בנדה. כך היה יכול לומר נשים דעלמא. כמו קטנות דעלמא והיינו ענין א'. שאין מקום לחלוק ביניהם בלשון. אבל כאן בנדון זה לפי שאין פיטור שלהן ענין א' שוה בטעם. כמו שביארו. משו"ה דמי לתרי עניני. ודוק היטב שבזה יבואו דבריהם על נכון:

ולענ"ד נראה לומר דקטן בלא"ה לא דמי לאשה. משום דהאיכ' קטן דחיובי מיחייב בראייה כדמפרשא סיפא דמתני'. משו"ה קתני קטן לשון יחיד. למימרא. דלא כולהו

קטנים איתנהו בכללא דרישא. וממילא צוותא דחרש שוטה. דשכיחי בכל דוכתא גבי קטן. גרמא להו דמיתנו נמי בלשון יחיד. אע"ג דליכא לפלוגי בהו מידי:

והיינו נמי דאהני לטומטום ואנדרוגינוס. דנסיב להו יחידאי משום בת בוקתא. לאפוקי נשים ועבדים דליכא לאיפלוגי בהו. ואף למשנה ראשונה דאיכא חציו עבד וחציו בן חורין דמיחייב. אפ"ה תני עבדים. איידי דתני נשים דאתקוש להדדי. ובנשים אין חילוק כלל. ודרך התנא לשנות נשים דעלמא. להכי סירכיה נקיט. אבל אינך דמתני' החיגר והסומא כו' לא בעי לאורוכי בלישנא טובא:

משנה לחם

הכל עיין שאילת יעב"ץ (סימן קכ"ג).

משנה לחם

בראיה לא אתפרש משך שעורה. ומתי ביום. **ונ"ל** שאין לה שעה קבועה. אבל ודאי צריכה להיות בשעת הבאת הקרבן. כמפורש בכתוב ולא יראו פני ריקם. אע"פ ששאר קרבנות משלחין אותן ע"י אחר. אם ירצו. מה שאין כן בראיה. **מ"מ** נראה משמסר קרבנו לכהן בעזרה. א"צ להמתין שם עד שיקרב. אם קשה עליו להתעכב. וצריך בדיקה בספרים. **וכל** היום כשר. אע"ג דלא תנן לה ספ"ב דמגלה. אבל בלילה. פשיטא לי דלא יצא. דלאו שעת ראיה היא (כדפטרינן מוראיתם כסות לילה. ה"נ יראה דומיא דיראה. אע"ג דממעטינן מניה סומא נמי) ולא חזיא להקרבה.

משנה ב

הראייה. לשון הרע"ב גדול הבא להיראות וכפירש"י. דלשיטתיה אזיל דמפר' לראייה דרישא. אראייה דעזרה בלחוד. משום סיפא דאיזהו קטן. דלא מיתוקם ליה אלא בראיית פנים. דס"ל קטן לאו בר אתויי קרבן הוא. (עמ"ש בריש שקלים) איברא לדברי התוס'. מייתי ליה נדבה עיין שם. וצ"ל שאביו מתנדב בשבילו. ומביא קרבן על ידו. שהרי עדיין לא הגיע לעונת נדרים:

הראייה מעה כסף. הוקשה לי מאד מה יביא במעה כסף. והלא אין פחות בבהמות מכבש בן שנה והוא בסלע. כדתנן בבתרא דמנחות [ד' ק"ז ע"ב]:

ואין לומר שיביא בן עוף דא"כ הוא סותר למאי דאיתא בגמרא דמכילתין כמ"ש בסמוך. גם הלום ראיתי אחרי רואי לרמב"ם ריש הל' חגיגה. שכתב עולת ראייה באה מן העוף. (ונרא' ודאי דממשנתינו למדה. כמו שאבאר בסמוך בס"ד):

אבל מפרשיו תמהו עליו מאד. שהוא שלא כדברי הברייתא שהובאה בגמרא. בסוגיא דהכא דאיתביה ר"ל לר"י. ולא יראו פני ריקם בזבחים. ולא בעופות ולא במנחות. ולא העלו בידם כי אם שינוי נוסחא רצינית. מה שלא יתכן לענ"ד.

גם בהלכות ק"ה פ"ד כתב כן. שהגוזלות היו צריכין לראייה. וכתב שם המפרש משום דאין לו שיעור מן התורה. וע"כ הוא אפי' מן העוף. אע"פ שחכמים נתנו בו שיעור מעה כסף:

ולא ידעתי מה יועיל אחר שחכמים נתנו שיעור לדבר. אין הכרח שיוכל להביא אפילו עוף. וכ"ש שאי אפשר לומר כן שהרי הם אמרו שאינו יוצא ידי חובתו בעוף כבברייתא הנז'. ועוד במ"כ פירוש של טעות הוא שאפילו מן התורה שאין לו שיעור. אינו מוכרח שיוכל להביא עוף. דאטו בפחות משוה פרוטה נמי מצי מייתי מן התורה. מאחר שאין לו שיעור:

אלא ודאי פירוש הדבר שאמרו הראיון אין לו שיעור מן התורה. הרצון שאין שיעור לשיווי המעות של הקרבן. באותו מין שהוא מחויב להביא דהיינו בהמה בראוי למזבח כמאמרם. בזה אין קפידא אם יביא גדול או קטן שמן או כחוש. אבל לעולם אימא לך עולת בהמה דווקא. מיבעי ליה לאתויי אפילו מן התורה:

אמנם הנלע"ד משה אמת ותורתו אמת שאין בה דופי ובכל מקום שנטה מני הדרך הכבושה לרבים. בירר לו דרך ישרה מטעמים ונימוקים עמוקים. והכא היינו טעמיה דרבינו משה דלא חש להך ברייתא. דתנא ברא הוא דתני לה. ומאן לימא לן דמיתניא בי ר"ח. כיון דר' לא שנאה ר"ח מנ"ל. דהא חזינן בשלמי שמחה דלא סתים לן תנא. וקפריש יוצאין י"ח כו' לא בעופות ולא במנחות. ומדשתיק ברישא גבי עולות ראייה דבאות מן החולין. ולא אישתמיט לפרושי הכין. ש"מ על כרחך דתנא דידן לית ליה הא. אלא ס"ל בכל עולות יוצאין:

ותו משום דהוה קשיא ליה הא דאמרן. היאך איפשר לו שיביא עולת בהמה במעה. דסתם זכר בן שנה אינו בפחות מסלע כדמוכח בכמה דוכתי. ואע"ג דגבי חטאת אמרינן דאפילו בדנקא יוצא יד"ח וכן בפדיון פטר חמור בדיעבד יוצא בפטרוזא בדנקא. אינה מצוה מן המובחר. (ובחטאת לכשת"ל אפילו לכתחלה. היינו משום שבדין הוא שלא יהא קרבנו מהודר וחוטא בל יתנאה ומ"מ אין האמת כן) והיכי ליקו רבנן וליתקני דליפקו י"ח בשה קטן וכחוש. חס להו לרבנן קדישי. דמילט לייט נביאה הקריבהו נא לפחתך:

ותו דבדנקא נמי לא מצי מייתי. דעולה היא ובעיא נסכים. וא"כ בציר ליה שיעורא דמעה כסף. ולא סגי ליה אפילו לשה כחוש וקטן בזול. כיון דמחייב לאתויי נסכים בהדה:

אלא ע"כ לומר דהך ברייתא דאין יוצאין אלא בזבחים. הא מני ב"ש היא דעדיפא להו אכילת גבוה. וס"ל דראייה שתי כסף. ומציא לאתויי מבהמה בתרי דנקא. עולת צאן בינונית היא ונסכיה:

ולא תיקשי אליבא דב"ש. חגיגה במעה היכי משכחת לה. דהא ל"ק מידי חדא דשלמים לא צריכי נסכים. ועוד שאני שלמים דאיתנהו בטפלה למעות מעשר. משא"כ בעולה שלא הזכירו בה טפלה כלל. ואין מביאין ממעשר אלא דבר הנאכל. לאפוקי עולה דכולה כליל כדכתבו התו':

משו"ה לא אפשר אליבא דב"ה במעה. אלא בעולת העוף. דסגי ליה בשמינית הדינר. (כדמוכח מגר שמפריש רובע לקינו. והקלו מאד בגר העני בזמן הזה. והוסיפו עליו מעט לעולי רגלים. שהובטחו בלא יהיה בך אביון אם עושים רצונו) שהוא קרוב ממעה שהיא שתות:

ואין מביאין נסכים עם העוף. ואתיא ברייתא דלעיל אליבא דב"ש. ואינה משנה. ומשו"ה פסק הרמב"ם דלא כוותה. אלא כפשטא דמתני' כדפרישית. והרי זה כפתור ופרח בדעת רבינו אור ישראל. ודברים אמיתיים הם נכונים בטעמן. נכוחים למבין וישרים:

וליכא למדחי היכי איכא למימר דהך ברייתא ב"ש היא. מדמהדר ר"י לר"ל בעיקר הרגל. דהיינו י"ט הראשון כפירש"י. והשתא אי ב"ש היא. עולה בי"ט מי אית להו. דאי משום הא לא איריא דדיחויא בעלמא הוא. ובלא"ה לא קאי ללישנא בתרא. ואף להך לישנא נדחה ברית' זו מהלכה ודוק היטב.

ותו אית לי לאפוכי בזכותיה דרמב"ם ז"ל בהא דמאן חכים כהרמב"ם דרב גובריה. וראה שלא למדה ברייתא זו דין זה בק"ו. (שבודאי אין כאן ק"ו. דאיכא למיפרך עלה טובא וק"ל) וגם לא בשום א' מהמדות שהתורה נדרשת בהם. ואינ' אלא סברא בעלמא. להכי מסתברא ליה דאינה מעיקר הדין. ואף מי ששנאה לא שנאה אלא למצוה מן המובחר. אחר שלא הוציאה אותו בא' מן המדות. (ואף שאמרה וכן בדין. אין זה מן המדה. ולא לימוד גמור. ויש לנו הרבה כיוצא בו דוק ותשכח). א"כ איך אפשר לומר דסברה הברייתא דאין יוצאין בעופות מדין תורה. שתאמר לפ"ז לא מצא בהמה כי לא השיגה ידו. אעפ"כ לא יביא עוף וישב בטל. דמניין לומר כן לעקור עשה גדול כזה. בסברא בעלמא שיש לדחותה הרבה:

אלא ע"כ הברייתא ג"כ לא אמרה אלא למצוה לא לעכב כנז'. דהיינו דווקא כשידו משגת להביא בהמה. יש לו להביאה. אבל לא משורת הדין הגמור. דהשתא אתי שפיר דלא תסמייה להך ברייתא. ול"ק עלה מכל הני מילי דאמרן. ולכן זכה הרמב"ם ז"ל בדינו זה. שלא חשש לה. ואין לתפוס עליו אפילו תפיסה קלה. על שלא ירד לחלק בין מצוה מן המובחר ובין הנידון בהשג יד. דכיון דהילכתא למשיחא היא. לא חש לפרושי כולי האי:

משנה לחם

כן. וריב"א יוכיח. שוב הראוני מ"ש תו' פג"פ (דקסז"ב) ושמחתי שכיוונתי לדעתם. גם שם ראיתי שהרבה מדברי נכלל בדבריהם.

משנה ח

משנה לחם

התר נדרים פורחים באויר כו'. **יש** לדקדק פתח בלשון יחיד. וסיים בלשון רבים. ועוד דקמסיים וא"ל על מה שיסמוכו. הא תו למה לי. **וי"ל** דהכי פירושא דפורחים באויר. אנדרים דסליק מניה קאי. וטעמא קיהיב. מה טעם בהתרת נדרים. ומי נתן כח זה לחכמים. מאחר שא"ל ע"מ שיסמכו. הילכך פתח בחכמה. התר. נדרים שהם פורחים. ר"ל התרת נדרים אינה. אלא מפני. שהנדרים פורחים. שאינם אלא דבור בעלמא. ואין בהם מעשה שיחזיקם. אלא דרחמנא אחשביה. דעקימת שפתיו הוי מעשה. מיהו אתי ומבטל דבור. ועוד שאפילו הדבור הוא חלוש מאד. מאחר שאינו בכוונה וישוב הדעת. במחשבה נכונה. כי על כן אין להתיר רק בפתח וחרטה דמעיקרא דווקא. שהנדר נעקר מתחלתו. כאילו נהפך הנודר לאיש אחר. ואנוס היה בראשונה מחמת כעסו. ועשה מה שעשה בבהלה ובחפזון. וכתיב האדם בשבועה. וה"ה לנדר. **ומה"ט** דנ"ד א"צ התרה. ואפילו הנתרים. צריכין להיות כעין אותו דנ"ד. שע"י פתח וחרטה איגלאי מילתא למפרע שלא היתה דעתו מיושבת עליו בשעה שנדר. **לפיכך** אף הן נעקרין בדבור. ע"י אחרים המחלים לו. שמבררים אנסו וטעותו (וכדא"ל לבך עלך) **אבל** הוא לא יחל לעצמו. שקרוב הוא אצל עצמו. ואינו רואה חובה לעצמו לכך החמירה עליו תורה. ואעפ"כ תוך כדי דבור. יכול לחזור בו ולמחול לעצמו. שעדיין ברור לו הדבר שלא נדר בכונת הלב. **היינו** דקאמר התר נדרים הוא בנדרים שפורחים באויר. ולכן אל תתמה שאין להם מקרא. וא"ל ע"מ שיסמכו. כי כמקרה הנדרים. כן מקרה התרם. זה נכון בעזה"י. **ולהבנת** המפרשים המופשטת. צ"ל שלא דק התנא בלשון פורחים. חלילה לומר כן. **ובס"ת** י"ל עפמ"ש רז"ל הנודר כנודר בחיי המלך. דהיינו אם לבינה. כי היא אם כל חי. והיינו פורח באויר. הילכך י"ל התרה. ברזא דה' צבאות יעץ ומי יפר. וה"ק אין להם על מה שיסמכו. היינו רזא מה שמו. והבן.

פרק ב

משנה א

ולא במעשה בראשית בשנים ולא במרכבה. ז"ל הרע"ב רמב"ם פירש במעשה בראשית החכמה הטבעית ומעשה מרכבה מציאות האל ותואריו כו' ואין נראה כו' אלא מעשה מרכבה הוא שע"י הזכרת שמות של קדושה משתמשים בכתר וצופין איך משמרות מלאכים במעמדן והיכל לפנים מהיכל כעין שסוכין ברוח הקודש ע"כ. פירוש זה לקוח מדברי רב האי גאון. הובא לשונו בספר עין יעקב:

ואני אומר שדעת שניהם ז"ל שוה ולדבר אחד נתכוונו. שהנכון במעשה מרכבה שהוא לימוד חכמת הקבלה הידועה. כמו בספר הזוהר והבהיר. ובה נכלל הלימוד המעשי שהוא על ידי הזכרות שמות שהזכיר הרע"ב. וכן מה שנעשה ממנה ע"י כוונת שמות בפסוקים ויחודים. כדרך שהיה עושה האר"י ז"ל. או העיון בה והלימוד בלבד בחכמה האמיתית. ההוא יקרא מרכבה:

וע"כ גם דברי הרמב"ם אמת. שהיא ידיעת מציאות האל ית' ותואריו. שהם עיקר החכמה. ובה יוודעו באמיתות תארי האל ב"ה. עם השתלשלות העולמות. עם שבאולי לא נתכוין לה הרב המובהק רמב"ם ז"ל. ולא הגיעה אליו הקבלה הזאת. שלא נתפרסמה בימיו. מ"מ דבר ה' בפיו אמת. וגם בנגלה דא ודא אחת היא. והמשכיל יבין:

ונ"ל שחז"ל מצאו לו מקרא מן הכתובים שקראוהו מרכבה. שכן מפורש בד"ה (א' כ"ח) ולתבנית המרכבה הכרובים וגו' ודוק. ולכן הנוסח שלפנינו במרכבה היא הנכונה. ול"ג במעשה מרכבה:

ומ"ש בתי"ט על הרע"ב שכתב מעשה מרכבה הוא ע"י שמות כו' יש בו דוחק דלא דמי מעשה דגבי מרכבה למעשה דגבי בראשית עכ"ד. כמדומה שלא נתכוין בלשונו של הרע"ב. וחשב שכוונת הרע"ב לפרש מעשה דמרכבה. על מעשה ההזכרה וההשבעה בשמות:

וליתא דלא כיון לכך. אלא לומר שמעשה מרכבה. הוא שרואין ויודעין איך תבנית המרכבה עשויה. דהיינו מעמדן של מלאכים והיכלות היאך הן סדורין. והרי מעתה מעשה מרכבה דוגמת מעשה בראשית:

ודקאמר הרע"ב שע"י הזכרת שמות. אטעייה להרב תי"ט ז"ל. דלאו היינו המעשה דמרכבה. אלא לאסבורי היכי עבדי קאתי. ולהודיענו האך יכולין לעמוד על דבר כזה שאינו מושג בידיעה מוחשת. כענין מעשה בראשית. שהוא מה שנעשה תחת השמש. אחר הבריאה והויית העולמות. משא"כ מעשה מרכבה. שאינו מעשה גשמי. ולא יושג בחקירה טבעית חושית. אם לא ע"י אמצעות ההשבעה. הפועלת הפשטת הגשמות קרוב למדרגת הנבואה. ועל ידיה משיגים השגה רוחנית. שאין לה מבוא באנושיות:

ומש"ע תי"ט על דברי ר"ת. ע"ש שאין לו הבנה כלל. כי מה לימוד שייך בכח פעונה של שמות. שאינו דבר הנקנה ע"י ידיעת הפעולה ההיא. שנעשית מעצמה. ע"י הזכרת השמות כהוגן. ופשוט שהאיסור הוא ללמוד אופן קריאתו והגיונו האמיתי הנעלמת באמת:

ותמה אני אם יש בדור מי שיודעו על אמיתתו. ולא זה בלבד שאפילו ימצא. עדיין צריך הכנת הגוף וזכות הנפש. עם כוונה עצומה וטהורה. כי בזולת זה לא יפעל מאומה. וכן כתוב בזוהר שהבלתי ראוים אינם פועלים ולא נפעלים מהשמות:

אא"כ היה חכם ומבין מדעתו. צ"ע אם מותר לדרוש במרכבה. לשנים שיש בהם מדות הללו. שהם חכמים ומבינים. מי נימא רבותא הוא דקמ"ל ביחיד. דאפ"ה לא סגי עד שיהא חכם כו'. ולעולם בכה"ג שרי אפילו לב':

והכי מסתברא לכאורה. דמאי שנא לא' או לב'. או דילמא ביחיד דווקא דבחד הוא דשרי כה"ג. אבל טפי לגמרי לא:

ובגמרא הכי משמע. דמפיק לה מקרא אחד שואל ולא שנים שואלין. איברא דאיכא למימר היינו דווקא כששניהן שואלין זא"ז הוא דלא. אבל אם אחד דורש לבדו. מותר אף לשנים לשמוע ולהבין מדעתן:

וא"כ הוא ממילא הרווחנו טעם יפה להא דקתני בשלשה בשנים ביחיד. ולא לשלשה כו' בלמ"ד. כדאוקי תלמודא. היינו טעמיה משום דמיירי שהם דורשים וחוקרים זה עם זה ביחד. ושואלין זא"ז ואין האחד דורש לבדו. והאחרים שומעין ושותקין ודוק:

משנה לחם

מה למטה פרע"ב מתחת לארץ. לא ידעתי לו חבר בזה הדבר. ומה ענין לאזהרה בכך. והלא לד"ה עולם ככדור. וגלגל חוזר (כמו שהודו חכמי ישראל. וא"ף למ"ש גלגל קבוע. מ"מ מקיף הוא את הארץ. ועמ"ש במטפחת ח"ב בס"ד) א"כ למטה תחת הארץ כנגדו. שמים וגלגלים יש. ורש"י פירש למטה מהן. כנראה דעל ראשי החיות קאמר. דאין דורשין מה למטה. ולא ידענא נמי מה היא. והא בהדיא אמרינן ע"כ יש לך רשות לדבר. **ולפי** ע"ד ראשי החיות הארבע. הם ארבעה עולמות אבי"ע אע"ג דחיון ידיען בבריאה וביצירה. אבל ראשי ושרשי החיות באצילות. מושרשים בחגת"ם כנודע. ורקיע שלמעלה מראשיהן ידוע בס"ה ובכאר"י בע"ק. וא"ק יושב עליו. בו אין רשות לדבר (ובזה מוצלים בעלי הקבלה העוסקים בחכמת האמת בדברים שהם כבשונו של עולם) ולא למטה. היינו למטה מנוקבא דתהומא רבא. והוא מרומז גם במענה ה' לאיוב. הבאת עד נבכי ים. הנגלו לך שערי מות וגו'.

משנה לחם

רתוי לו שב"ל בבאור לשון זה נגלית ערות התועב חיון שר"י. בספרו הפסול שהציב לו יד תחלת פיהו סכלות ורשע הוללות. להכך דא"ח.

משנה לחם

בלח"ש הטבעית. נ"ב (עיין לזה בדרשות הר"ן. הובאו דבריו בשל"ה מסכת פסחים שלו (דקעה"א) יע"ש באורך. גם במטפחת (ח"ב ס"מ) ובשלה"א ובמזבח גדול ובספר שמוש פושעים נכשלו בלשון ס"ה והאר"י. ולא הבינו עצתם. **ומה** מאד תמהתי על פקחים המניחים לחם ומזון הגוף והנפש. והולכים אל

המים המדומים מקום אבני שיש טהור. חשבום למים קלים. שהולכים למקום נמוך. בור ריק מודיעות התומה. פתיות בל ידעה מה. מכל חלקי הנגלה וידיעת המעשי ההכרחי וממלבושיה של תורה ערוה וערומה. כל דבר חכמת בינה לא חלק לה מאומה. והולכים לכרוע על ברכיהם לבע"ל. לשתות מים מתוקים בלב איש. בס"ה וכאר"י אוי לכסילים נחלו אולת בידיה תהרסנו. עיין ספרי שמוש. על כן יצאו לתרבות רעה. כי לא שמרו מה שלמדונו רז"ל בתורה שבע"פ במשנה זו ובגמרא שעליה. בתנאים הצריכים למי שירצה לעמוד בסוד ה' והראוי למסור לו סתרי תורה פן יהרסו אל ה'. לראות כל איש אשר בו מום. נרדף מרוח עוים ובעל שעמום. וע"ל ריש פאה.

משנה לחם

מטבילין כו' עיין מטפחת ח"ב סע"ב.

משנה ג

משנה לחם

אוכלין כו' בידים מסואבות עמו"ק (סקס"ג).

משנה לחם

אבל לא בקודש מ"ש התי"ט דההיא לא פסיקא ליה. **עמ"ש** בס"ד במו"ק (סתר"ג) ובודאי דברי התוספות כאן דחויים הם. **גם** התי"ט בפ"ח דמקואות נתעלם ממנו דבר זה בשרשו. כמ"ש שם בס"ד.

משנה ד

ומודים שאם חל בשבת שיום טבוח אחר השבת. הקשה בתי"ט בשלמ' שלמי חגיגה דלא דחו דיליף מוחגותם. אלא עולת ראיה מ"ט לא דהרי קבוע להם זמן. וכי תימא כיון דאית להו תשלומין כל שבעה. דאם איתא דמשום הא לא דחו. לא איצטריך קרא לשלמי חגיגה דג"כ יש להם תשלומין. עיין סיום לשונו שהקשה כן דווקא על התוס'. אבל לפי מה שכתב הרמב"ם נ"ל דהיינו נמי טעמא דקרא דצוה לחוג שבעה ולא שמונה עכ"ד:

ואני אומר התו' נמי ס"ל מ"ש הרמב"ם. דמשום דאית להו תשלומין. לא מיקרו קבוע להם זמן ולא דחו שבת. עיין פסחים (דף ע' ע"ב) תוספות ד"ה ואנן טעמא דפרושים. והא דקאמרי התם (דע"וב) דאין הטעם תלוי בתשלומין אלא בכתוב. היינו משום דאי לאו קרא דוחגותם. הוה אמינא דאפ"ה מיקרי קבוע לו זמן:

וכן העיקר דלהכי איצטריך קרא לחגיגה דלא דחיא. דלא תימא דמיקרי קבוע לה זמן. כיון שאם עבר הרגל ולא חג. שוב אינו חייב באחריותו. והוא מעוות לא יוכל לתקון. וכדאמרי ב"ה לב"ש בגמרא דביצה (ד"כ) וילפינן מקרא דלא חשיבא קבוע לה זמן. לענין לדחות שבת. וה"ה לעולת ראיה דלא דחיא מהאי טעמא. כיון דגלי קרא דמידי דאית ליה תשלומין לא דחי:

ולחנם הבדיל הרב תי"ט בין הרמב"ם והתו' בטעמו של דבר. אף שאפשר שחלוקין בגירסת הגמרא הנזכר. וגם זה אינו מוכרח לפמ"ש וק"ל:

משנה לחם

בלח"ש סד"ה שביהודה. בכדי נ"ב כדעת התי"ט. **ודע** שלכל זה לא הוצרכנו אלא לעולי רגל ברגליהם. שנטמאו בגוש ארץ העמים. וצריכין הזאה שלישי ושביעי. כמו ששנינו במ"ב בפ"ז דנזיר. **אבל** המהלך בקרון. משמע בגמרא דנזיר דטהור. דאאוירא לא גזרו. **ואפילו** למ"ד גזרו אאוירא נמי. איכא לאשכוחי בשדה תיבה ומגדל. **משו"ה** תמיה לי טובא. מ"ש ה"ר אלחנן דצריך הזאה גו"ז. דאפילו למ"ד. אוהל זרוק. לאו שמיה אוהל. היינו לטמא טומאה קלה. משא"כ טומאת שבעה. ודאי לא מטמא. ודוק.

משנה לחם

נאמנים עתי"ט משם התו'. דהוי מצי למימר ביחדו לנסכים נמי. וכגון שידוע לנו. **גם** זה למותר בעיני. אלא כי אמר שיחדו מהימן. דאימת קודש עליו. מכל מקום.

משנה ה

משנה לחם

בלח"ש ס"פ בטעמו. נ"ב **אחרי** שנים רבות זכני השי"ת לספר כפתור ופרח. ומצאתי שהר המודיעית ודאי הוא למזרח ירושלם. כנראה למי שיעיין בו בפי"א. אלא שהוא ז"ל אומר שמודיעית לחוד. ומודיעים לחוד. וצ"ל שהיה גורס גם כאן מודיעים.

משנה ו

הוחזק לחולין אסור למעשר בטבילה איירי כמ"ש הרע"ב. אבל בנט"י דחולין סגי אף למעשר ולתרומה כמו שכתבו התו'.

והא ודאי אתי שפיר למאי דפרישנא בס"ד במ"ב פ"ח דברכות. דתנא דידן סבר דבעינן כוונה לנטילה. ועדיפא מטבילה דחולין דלא בעיא כוונה [חולין ד' ל"א ע"א] משו"ה ניחא דהנוטל ידיו לחולין. שוב אינו פוסל את התרומה. ואין צורך לדחוק כלל. וסייעתא לדידן:

משנה ח

משנה לחם

שם שומרים (ככתוב ויעמד השוערים וגו' ולא יבוא טמא לכל דבר. ד"ה ב' כ"ג).

משנה לחם

שלא תגעו בשולחן שמגביהין אותו כו'. וא"ל ראו חבתכם לפני המקום סלוקו כסדורו. **צריך** לומר שהיה יוצא ממנו הבל.

משנה לחם

סליקא לה מסכת חגיגה וסדר מועד ותם ונשלם ספר משנה לחם (אף אם נשאר בו עוללות השמטות

רבות. עוד לאלוה מלין. עוד חזון למועד) לבב אנוש סועד. ברוך שאכלנו משלו לחם חמודות כפול. ויעקב קרא לו גל (עיני ואביטה נפלאות מתורתך) עד הבינני ואצרה תורתך ואשמרנה בכל לב טוב לי תורת פיך מאלפי זהב וכסף אתה היודע ועד. והראני בנחמת ציון וירושלם כי עת לחננה כי בא מועד כי"ר אמן:

פרק ג

משנה א

אחוריים ותור ובית הצביטה. כתב הרע"ב כל תשמיש חשוב כלי בפ"ע שאם נטמאו אחוריו במשקין לא נטמא תוכו עכ"ל. ור"ל שאינו מטמא מה שבתוכו. אבל הכלי מ"מ צריך להטביל כולו. ואין טבילה עולה לו לחציו. כבפכ"ה דכלים:

משנה ג

אוכלים אוכלין נגובים בידים מסואבות. מי שתחב לו חבירו כו' ע"י כוש או כרכר גמרא. ופירש"י שהן פשוטי כלי עץ ואינן מקבלין טומאה. וק"ל דלא מצינו ידים יטמאו לכלים. אלא נראה דאורחא דמילתא נקט עכ"ל תי"ט:

וקשה בעיני לדחות דברי מאור עינינו רש"י ז"ל בשתי ידים:

ושמא י"ל בזה דעבוד רבנן היכרא. לתרומה דאקילו בה לאכול עמה חולין בידים מסואבות. ואמרו שיאכל ע"י פשוטי כלי עץ כדי שיזכור. ויזהר שלא יגע בידו בתרומה. כשיאכל עמה חולין. (או שיכניס ידו לתוך פיו ליטול את הצרור או כל דבר. כאותה ששנינו פ"ח [משנה י"א] דכלים. והרוק חשוב משקה. ויטמא לכלי וק"ל). והשתא דעבדו ליה תקנתא למיכל דווקא בפשוטי כלי עץ מידכר דכיר:

שוב ראיתי שדברי רש"י תלמוד ערוך הם. בגמ' דפרק אין דורשין (ד"כ ע"א) דתניא התם גבי סל ומגריפה. היה בלבו על הסל ולא על המגריפה. ומוקמינן לה באומר בלבי היה לשומרו מדבר המטמאו ולא מדבר הפוסלו דמגריפה טמאה. ואף על גב דכלים אין מקבלין טומאה מולד הטומאה. אלא ממשקין שהן תחלה:

ואין לומר שנטמאת המגריפה במשקין כדכתבו התוספות שם. דאי הכי לא הוי קרי ליה דבר הפוסלו דמשקין נעשין תחלה לעולם. אלא ודאי לא שנא משקין. ל"ש דברים הפוסלים. דסתמא קאמרינן מדבר הפוסלו. ואפ"ה מגריפה עם שהיא כלי מקבלת טומאה:

וטעמא כדכתב רש"י שם דלכתחלה אסור להשתמש בה טהרות. אף על פי שאין המגריפה אלא פסולה. ויש לה דין רביעי. ואין רביעי עושה חמישי. אף על פי כן לכתחלה אסור:

אי נמי נפקא מנה לאוכל הדבוק בה. שהוא פסול באכילה. ע"י חיבור המגריפה. נעשה האוכל של קודש כמוהו. (כך נ"ל לפרש דאין לומר דחייש רש"י לדילמא נגע דבר הפוסל גם בדבוק במגריפה. דאם כן למאי נ"מ מגריפה טמאה. אי לאו דמגריפה מייתא טומאה לדבוק בה זה פשוט. ותו אכתי תיקשי ליטמא נמי מה שבסל ודוק) זהו העולה מפירש"י שם. והוא דבר ברור ומוכרח דע"כ מהני פסולא לאוכל. ודברי הרמב"ם בזה בסוף הל' מטמאי משכב ומושב צע"ג. כי מ"ש הכ"מ שם הוא דוחק עצום שא"א לאומרו (עיין זבחים דצט"ב):

וזכינו שיפה פרש"י כאן דבדווקא נקטו כוש וכרכר. ומשום דפשוטי כלי עץ נינהו. והרמב"ם בפי"ב מהל' אבות הטומאות אוסר אפילו בכוש אלא שהוא יש לו פירוש אחר בזה:

ועוד יש לזכותו ממ"א שהרי מדברי ב"ש בגמ' פ"ח דברכות [ד' נ"ב] כדמקשינן לדידהו דניטמו ידים לכוס. ומהדרינן אין שני עושה שלישי בחולין. שמענו דלב"ה נמי כלי מקבל טומאה מידים בתרומה. ומ"ש שם הכ"מ בשם הרי"ק דב"ה לטעמייהו דב"ש קאמר. אין נראה כן מהגמרא. דהא לא קמפלגי אלא באם מותר להשתמש בכוס שאחוריו טמאין ודוק. צ"ע:

ומ"מ ראשון נ"ל עיקר. דהיכירא הוא דעבדי בהכי. כשיאכל ע"י פשוטי כלי עץ שמתוך כך יזכור. וכאותה שאמרו שילהי הניזקין [דף ס"ב ע"א] בחבר העושה עיסתו של ע"ה ומפריש חלתו בטהרה. שמניחה בכפישה או באנחותא. שהן פשוטי כלי עץ שאינם מקבלים טומאה. כי היכי דליהוי ליה היכרא לע"ה. ולא יגע בתרומה עצמה. דאי משום טומאה דע"ה לא הוה צריך לכלים דלאו בני קבולי טומאה. דע"ה אינו מטמא כלים כמו שאינו מטמא בהסט. כדכתבו שם רש"י ותו' שאינו כזב ודוק. והכא נמי דכוותה והוא הנכון:

משנה ד

שביהודה נאמנין. עיין פירוש הרע"ב וכתבו התוספ' אבל צ"ע היאך עולין לרגל מן הגליל. הא כיון דאפסקיה רצועה נטמא. ותירץ בתי"ט שהקילו לגבי עליית הרגל כדלקמן מ"ו שהם אמרו והם אמרו עכ"ד:

ואינו מספיק כלל דאין ענין טומאת ע"ה לכאן. דקילא טובא וקלישא טומאתיה. ושאני נמי תרומה דחמירא להו בלא"ה. ומשום דקאמר איהו מיהת. ומסהיד אטהרתה:

ותו טעמא רבה אית בה. כדי שלא יהא כל א' בונה במה לעצמו. ועוד התם ברגל עצמו קיימינן דחזקתן טהורין מכל הלין א"א להחמיר שם.

אבל כאן לאיזה הכרח יקילו בטומאת ארץ העמים החמורה. שהוא ספק גמור של תורה והרי יכול לטהר עצמו. ויקדימו בני הגליל עלייתן. בכדי שיקבלו הזאה לפני הרגל ומה המונע:

לכן לא יכולתי לירד ג"כ לסוף דעת התו' בקושיא זו. ואי איתא דאינן יכולין להקדים עלייתן כל כך. (מה שנעלם ממני באמת ומדוע לא. ובגמרא דמ"ק פ"ג מוכח דל' יום קודם הרגל מתחילין לעלות. עמ"ש בס"ד בחי' פ"ק דפסחים) אולי י"ל שמותרין ע"י בדיקה. כדרך ששנינו בטומאת בית הפרס שבודקין לעושי פסח (בבתר' דאהלות [משנה ד']) ואעפ"י שהוחזקה טומאה ודוק. אבל אין נראה שלא יעמידו דבריהם כאן ויתירוה בכדי:

אבל מניחה לגת הבאה. ע"ה היודע דין זה מניחה. אבל חבר שעבר וקיבל בעיא היא בגמ'. רצונך לידע אם נפשטה במסקנא. עמ"ש בס"ד במ"ט פ"ו דדמאי:

משנה ה

מן המודיעית ולפנים. יש לדקדק דלא תני וכמדתה לכל רוח כו' ונראה בעיני שכן היו מוכרי קדרות שוכנים באותו מחוז עכ"ל תי"ט:

קושטא קאמר דודאי אי אפשר להיות באופן אחר. וטעמא רבה אית בה משום דאין עושין כבשונות אלא למזרח העיר. כדאית' בתוספת דפרק לא יחפור. וכדתנן נמי גבי בורסקי התם [דף כ"ה ע"א] במתני' דטעמא חדא היא. מפני שרוח מערבית קשה. ומוליכה את הריח רע והעשן למרחוק חוץ לעיר. אבל רוח מזרחית נוחה כמ"ש רש"י ותו' שם:

ולכן בודאי לא היו יכולים להיות כבשונות לכל רוח. ומודיעית במזרחה של ירושלים היתה לפ"ז. וכמדומני שכן משמע בס' יוסיפון או זולתו שקראתיו ושכחתי. שהר המודיעית הוא למזרח ירושלם. והרי זה א"כ דבר מוכרח וברור בטעמו:

משנה ח

ואומרים להם. לכהנים ע"ה ההולכים להיכל להשתחוות. כ"פ רש"י ותו':

וששנינו בפ"ג דיומא [ד' ל' ע"א] אין אדם נכנס לעזרה אפילו טהור עד שיטבול. וכ"ש להיכל. שאפילו בין האולם ולמזבח אינן רשאין לבוא. ואפילו טבלו אם לא קדשו ג"כ ידיהם ורגליהם. והבא שם רק בלי קידוש אפילו הוא כ"ג מפציעין את מוחו. כדאיתא

בתוספתא דכלים הביאוה התו' רפ"ק דיומא [ד' ה' ע"ב ד"ה להביא] עאכ"ו להיכל ובלי טבילה שהוא נמנע:

צריך לומר שלא היו חוקרין על כך. אלא הכהנים נאמנון עליו. ואפי' היו מעמידים שומרים שמא לא השגיחו היטב. וכמ"ש שם לשמעון הצנוע אלא שלא מצאך בעל הפול:

אך לא ידעתי מהו הדוחק להעמידה דווקא בכהנים ע"ה. דאי בדידעי בהו. ודאי דאפי' ברגל אין מניחין אותן ליכנס להיכל. אלא דלא ידעי בהו. וכיון דכהנים ע"ה חשידי אהכי דיכנסו להיכל בטומאה אף שהוא בכרת. ישראל ע"ה נמי פשיטא דחשידי ולא ידעי או דלא חיישי לאיסור ביאה דהיכל. ודילמא אגב איצצא דחקי ועיילי ולא ידעי בהו:

מפני שהן מצופין. התי"ט האריך לשון על הפ"א שזכר הרע"ב בשם הר"מ ז"ל שהוא ע"פ האב"א דבגמרא:

ולדעתי הוא טורח בחנם. כי הכוונה פשוט' שחכמים באו ליתן טעם לטהרתן של מזבח הזהב והנחושת לומר שאין השם גורם שאע"פ שנקראין מזבח הזה והנחושת וראויין לקבלת טומאה. אעפ"כ טהורין מפני שהן מצופין בלבד. ואינן עשויין עשת נחושת וזהב אלא מצופין הן בלבד על דבר אחר:

וה"ק הרע"ב נמי דטעמא דטהורין לפי שהן מצופין. דבשלמא אי הוו גופן דמתכות היו טמאין ככלי שטף. משא"כ עכשיו שאין גופן מתכות. שכל עצמן אינן אלא עץ. וכ"ע העשוי לנחת ג"כ אינו מטמא:

ותלמודא נמי אתי שפיר. דהכי קאמרי ליה רבנן לר"א. מה דעתך דנקטת טעמ' דשהן כקרקע. משום דאל"ה הוו טמאין בודאי מחמת הציפוי. לא היא אילמלא לא היו מצופין אלא עשויין מקשה. היית צריך לכך. אבל מפני שהן מצופין בלבד טהורין בלא"ה. ובכן אשרי מסכת חגיגה שיצאה בטהרה. יהר"צ שנזכה לבנין בית הבחירה. דביר ואולם מזבח ועזרה. בריך רחמנא דסייען מריש עד כען:

סליקא לה מסכת חגיגה בס"ד

בנל"ך ולאע"י